

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI THƯƠNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

**TÁC ĐỘNG CỦA TỰ DO HÓA
THƯƠNG MẠI ĐẾN HOẠT ĐỘNG KINH DOANH
TRONG LĨNH VỰC VẬN TẢI BIỂN TẠI HẢI PHÒNG**

**Ngành : Kinh tế
Chuyên ngành : Kinh tế Quốc tế
Mã số : 62.31.01.06**

BÙI THỊ THANH NGÀ

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Phạm Duy Liên

Hà Nội, 2017

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận án này, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, giúp đỡ quý báu của các Thầy cô giáo, gia đình, bạn bè, đồng nghiệp.

Tôi xin bày tỏ sự cảm ơn chân thành và sâu sắc nhất đến thầy giáo hướng dẫn, PGS.TS.Phạm Duy Liên đã luôn định hướng, hỗ trợ và động viên tôi hoàn thành luận án này;

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, các thầy cô giáo ở Khoa sau đại học, Khoa Kinh Tế và Kinh doanh quốc tế, Bộ Môn Vận tải và Bảo hiểm Trường Đại học Ngoại thương đã quan tâm, giúp đỡ tôi rất nhiệt tình;

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban giám hiệu, Ban chủ nhiệm Khoa Kinh tế, các thầy cô giáo Bộ môn Kinh tế Ngoại thương Trường Đại học Hàng hải đã hỗ trợ và tạo điều kiện cho tôi về thời gian, công việc trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu vừa qua;

Cuối cùng, tôi xin được bày tỏ sự trân trọng và lòng biết ơn sâu sắc tới gia đình, người thân, bạn bè và các đồng nghiệp trong Khoa Kinh Tế trường Đại học Hàng hải Việt Nam đã luôn ở bên cạnh, cổ vũ, động viên và nhiệt tình giúp đỡ tôi trong suốt thời gian qua.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội, Ngày 01 tháng 8 năm 2017

Tác giả luận án

Bùi Thị Thanh Nga

LỜI CAM ĐOAN

Tên tôi là Bùi Thị Thanh Nga, tác giả của luận án tiến sĩ: “*Tác động của tự do hóa thương mại đến hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng*”. Bằng danh dự của mình, tôi xin cam đoan đây là công trình do chính tôi nghiên cứu và thực hiện, không có phần sao chép bất hợp pháp nào từ các công trình nghiên cứu của các tác giả khác. Các thông tin, số liệu được sử dụng trong luận án này là hoàn toàn trung thực và chính xác. Tất cả những sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận án đã được ghi rõ nguồn gốc.

Hà Nội, Ngày 01 tháng 8 năm 2017

Tác giả luận án

Bùi Thị Thanh Nga

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN	i
LỜI CAM ĐOAN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT	viii
DANH MỤC CÁC BẢNG	xv
DANH MỤC CÁC HÌNH	xvi
LỜI MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài:	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	3
3. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	4
4. Phương pháp nghiên cứu, khung lý thuyết nghiên cứu, thông tin và dữ liệu được sử dụng trong nghiên cứu.....	5
5. Những đóng góp mới của Luận án.....	11
6. Kết cấu đề tài:	11
CHƯƠNG 1 TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU.....	12
1.1. Nghiên cứu về tự do hóa thương mại.....	12
1.1.1. Các nghiên cứu ngoài nước	12
1.1.2. Các nghiên cứu trong nước.....	14
1.2. Nghiên cứu về vận tải biển.....	16
1.2.1. Nghiên cứu ngoài nước.....	16
1.2.2. Nghiên cứu trong nước	21
1.3. Nghiên cứu về mô hình tác động.....	23
1.3.1. Các nghiên cứu ngoài nước	23
1.3.2. Các nghiên cứu trong nước.....	24
1.4. Một số kết luận rút ra từ tổng quan tình hình nghiên cứu.....	26
1.4.1. Về tự do hóa thương mại	26
1.4.2. Về hoạt động kinh doanh vận tải biển trong mối quan hệ với tự do hóa thương mại	28
1.5. Khoảng trống nghiên cứu	30
Kết luận chương 1	32

CHƯƠNG 2 MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CHỦ YẾU VÀ MÔ HÌNH NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA TỰ DO HÓA THƯƠNG MẠI ĐẾN HOẠT ĐỘNG KINH DOANH TRONG LĨNH VỰC VẬN TẢI BIỂN.....	33
2.1. Lý thuyết về tự do hóa thương mại	33
2.1.1. Một số khái niệm liên quan đến tự do hóa thương mại	33
2.1.1.1. Toàn cầu hóa (Globalisation)	33
2.1.1.2. Hội nhập kinh tế quốc tế (Integration).....	35
2.1.1.3. Tự do hóa thương mại	36
2.1.2. Sự hình thành của tự do hóa thương mại	39
2.1.3. Bản chất của tự do hóa thương mại	40
2.1.4. Các nguyên tắc cơ bản của thương mại quốc tế	41
2.1.4.1. Nguyên tắc thương mại không có sự phân biệt đối xử.....	41
2.1.4.2. Nguyên tắc tự do thương mại (nguyên tắc mở cửa thị trường) và tạo ra môi trường cạnh tranh ngày càng bình đẳng.....	42
2.1.4.3. Nguyên tắc minh bạch ổn định trong thương mại.....	43
2.1.4.4. Nguyên tắc dành cho các nước đang phát triển và chậm phát triển những điều kiện thuận lợi hơn.	43
2.2. Lý luận về kinh doanh vận tải biển.....	43
2.2.1. Các thuật ngữ có liên quan đến kinh doanh vận tải biển	43
2.2.2. Lịch sử hình thành vận tải biển Việt Nam.....	47
2.2.3. Đặc điểm của hoạt động kinh doanh vận tải biển.....	50
2.3. Mô hình nghiên cứu về tác động của tự do hóa thương mại đến hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển	50
2.3.1. Định hướng xây dựng mô hình nghiên cứu về tác động của tự do hóa thương mại đến hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng	51
2.3.2. Căn cứ xác lập biến độc lập thể hiện tự do hóa thương mại của Việt Nam.....	51
2.3.3. Căn cứ xác lập biến phụ thuộc thể hiện hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng.....	53
Kết luận chương 2	54

CHƯƠNG 3 THỰC TRẠNG TÁC ĐỘNG CỦA TỰ DO HÓA THƯƠNG MẠI ĐẾN HOẠT ĐỘNG KINH DOANH TRONG LĨNH VỰC VẬN TẢI BIỂN TẠI HẢI PHÒNG55

3.1. Thực trạng về tự do hóa thương mại của Việt Nam55

3.1.1. Các cam kết, thỏa thuận thương mại của Việt Nam55

3.1.2. Tiến trình thực thi tự do hóa thương mại tại Việt Nam57

3.1.2.1. Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á ASEAN.....57

3.1.2.2. Khu vực mậu dịch tự do ASEAN.....60

3.1.2.3. Hiệp định thương mại Việt - Mỹ.....61

3.1.2.4. Tổ chức thương mại thế giới (WTO)61

3.1.2.5. Hiệp định VCUFTA62

3.1.2.6. Cộng đồng Kinh tế ASEAN.....62

3.1.2.7. Hiệp định EVFTA63

3.1.2.8. Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP).....63

3.1.3. Kết quả đạt được trong tiến trình thực thi tự do hóa thương mại của Việt Nam.....64

3.1.3.1. Tổng thu nhập quốc nội.....64

3.1.3.2. Tổng vốn đầu tư nước ngoài.....66

3.1.3.3. Tổng kim ngạch xuất nhập khẩu.....68

3.2. Thực trạng hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng69

3.2.1. Giới thiệu chung về Thành phố Hải Phòng69

3.2.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.....69

3.2.1.2. Hệ thống cơ sở hạ tầng giao thông.....70

3.2.2. Thực trạng hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng.....72

3.2.2.1. Thực trạng hệ thống cảng biển72

3.2.2.2. Thực trạng đội tàu.....85

3.2.3. Những tồn tại trong lĩnh vực kinh doanh vận tải biển tại Hải Phòng.....95

3.2.3.1. Đối với hệ thống cảng biển95

3.2.3.2. Đối với đội tàu.....96

3.3. Tác động của tự do hóa thương mại đến hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng97

3.3.1. Cơ sở xây dựng biên cho mô hình giả định.....97

3.3.2. Xây dựng mô hình đo tác động của tự do hóa thương mại đến lĩnh vực kinh doanh vận tải biển tại Hải Phòng.....	99
3.3.2.1. Lựa chọn mô hình.....	99
3.3.2.2. Lý thuyết mô hình.....	100
3.3.2.3. Cơ sở dữ liệu.....	101
3.3.2.4. Kết quả mô hình.....	102
3.3.2.5. Phân tích kết quả mô hình.....	104
Kết luận chương 3	107
CHƯƠNG 4 GIẢI PHÁP VÀ KIẾN NGHỊ VỀ PHÁT TRIỂN HOẠT ĐỘNG KINH DOANH TRONG LĨNH VỰC VẬN TẢI BIỂN TẠI HẢI PHÒNG TRONG BỐI CẢNH TỰ DO HÓA THƯƠNG MẠI.....	108
4.1. Cơ sở phát triển lĩnh vực kinh doanh vận tải biển dựa trên quan điểm và định hướng phát triển	108
4.1.1. Cơ sở phát triển lĩnh vực kinh doanh vận tải biển dựa trên quan điểm và định hướng của Nhà nước.....	108
4.1.1.1. Quan điểm của Đảng	108
4.1.1.2. Quan điểm của Nhà nước.....	109
4.1.2. Cơ sở phát triển lĩnh vực kinh doanh vận tải biển dựa trên quan điểm và định hướng của Thành phố Hải Phòng	110
4.1.1.1. Quan điểm, định hướng phát triển vận tải biển của Đảng	110
4.1.1.2. Mục tiêu và nhiệm vụ phát triển vận tải biển của Thành phố.....	111
4.2. Cam kết quốc tế về dịch vụ vận tải biển trong khuôn khổ các hiệp định thương mại tự do của Việt Nam.....	113
4.2.1. Hệ thống các cam kết quốc tế về dịch vụ vận tải biển trong khuôn khổ các hiệp định thương mại tự do của Việt Nam	113
4.2.1.1 Các cam kết song phương của Việt Nam	113
4.2.1.2. Các cam kết của Việt Nam trong WTO	115
4.2.1.3. Các cam kết của Việt Nam trong ASEAN	116
4.2.1.4. Cam kết trong AEC	119
4.2.1.5. Cam kết trong ASEM, APEC và các tổ chức kinh tế thương mại khu vực ..	122

4.2.1.6. Các cam kết trong Hiệp định Đối tác kinh tế chiến lược Châu Á – Thái Bình Dương (TPP) và EVFTA	123
4.2.2. Tác động của các cam kết quốc tế về dịch vụ vận tải biển đến hoạt động kinh doanh vận tải biển tại Việt Nam	124
4.3. Giải pháp về phát triển hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng trong bối cảnh tự do hóa thương mại.....	128
4.3.1. Nhóm giải pháp đối với doanh nghiệp	128
4.3.1.1. Đối với doanh nghiệp kinh doanh vận tải biển.....	128
4.3.1.2. Đối với doanh nghiệp kinh doanh khai thác cảng	132
4.3.1.3. Đối với doanh nghiệp kinh doanh xuất nhập khẩu	135
4.3.2. Nhóm giải pháp đối với cơ quan quản lý.....	137
4.3.2.1. Công tác quản lý Nhà nước.....	137
4.3.2.2. Phát triển hệ thống Logistics	139
4.3.2.3. Tăng cường các hoạt động kết nối liên quan đến các cam kết về tự do hóa thương mại	139
4.4. Kiến nghị về phát triển hoạt động kinh doanh trong lĩnh vực vận tải biển tại Hải Phòng trong bối cảnh tự do hóa thương mại.....	140
4.4.1. Kiến nghị với Chính phủ	140
4.4.1.1. Nâng cao chất lượng các văn bản pháp luật chuyên ngành.....	140
4.4.1.2. Nâng cao chất lượng, tăng cường quản lý Nhà nước, thực hiện cải cách thủ tục hành chính.....	142
4.4.2. Kiến nghị với UBND thành phố Hải Phòng	143
4.4.2.1. Phát triển nguồn nhân lực chung của thành phố.....	143
4.4.2.2. Đối với hoạt động kinh doanh xuất nhập khẩu.....	144
4.4.2.3. Đối với lĩnh vực kinh doanh vận tải biển.....	145
Kết luận chương 4	146
KẾT LUẬN	147
DANH MỤC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN.....	150
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	152
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

I. TỪ VIẾT TẮT TIẾNG VIỆT

Từ viết tắt	Giải thích
BGTVT	Bộ Giao thông vận tải
BQ	Bình quân
CP	Chính phủ
DA	Dự án
ĐA	Đề án
ĐH	Đại hội
DN	Doanh nghiệp
DNVVN	Doanh nghiệp vừa và nhỏ
DTNN	Đầu tư nước ngoài
HDND	Hội đồng nhân dân
HH	Hàng hải
MTV	Một thành viên
NĐ	Nghị định
NDPT	Nước đang phát triển
NK	Nhập khẩu
NPT	Nước phát triển
NQ	Nghị quyết
PL	Phụ lục
QĐ	Quyết định
QLNN	Quản lý Nhà nước
SL	Sản lượng
SLVC	Sản lượng vận chuyên
SLVTBQ	Sản lượng vận tải bình quân
TBQ	Tuổi bình quân
TH	Tổng hợp
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
TNR	Thu nhập ròng

Từ viết tắt	Giải thích
TP	Thành phố
TPVT	Thị phần vận tải
TW	Trung ương
UBND	Ủy ban nhân dân
VĐT	Vốn đầu tư
VN	Việt Nam
VND	Đồng Việt Nam
VTB	Vận tải biển
XH	Xã hội
XK	Xuất khẩu
XNK	Xuất nhập khẩu